

Hällfors skola

10, 50, 85 år

Innehåll

Förord • Var det lönt - att slå vakt om bygdens skola? • Kronologi över händelser och tidpunkter vid Hällfors friskolas bildande • Byaföreningen som blev med skola! • Hur skolan kom till byn • Det var en gång • Två elever minns • 10 år med Hällfors friskola • Från Gustav Vasa till nutidens friskola

För kalenderbitare • Scenshowerna på skolan • Eleverna på skolan • Styrelser genom åren • Skolan i press och uppsats • Personalen på skolan

Bildbilaga

Förord

Robert Eklund

För tio år sedan tog Ludmilla OS-guld i Atlanta. Visst känns det länge sedan... Själv flyttade jag från Lund till Örnköldsvik och kunde som smålänning säkerligen inte ens placera Vännäs i rätt landskap. Hällfors visste jag däremot med säkerhet att det låg i Västmanland...Tänk att Hällfors skola under all denna tid lyckats klara sig och tänk så många barn som fått en bra start genom att de fått möjligheten att gå i Hällfors. I tabellen i slutet kan man räkna in 65 elever som gått ut från Hällfors! Jag tror även att skolans estetiska inriktning (de första åren var det visst hälsa!) är något mycket positivt. Man kan ju tydligt se detta när man får glädjen att bevista tex. en julshow, där kvalificerad underhållning presenteras av välsjungande scentrygga elever. Alla får verkligen vara med!

Ja, det finns mycket att fira.... Det är faktiskt inte bara det faktum att friskoleverksamheten startade för 10 år sedan, skolfastigheten fyller även 50 år detta år, även om den formella invigningen var 1957. Utöver detta kan tilläggas att i Hällfors har det bedrivits undervisning i sammanlagt 85 år i skollokal utan avbrott! Ytterligare en sak att fira är det senaste beslutet om att personalkooperativet ”Kraftverket” får starta förskola i gamla lärarbostaden till nyår. De ansöker i dagarna även om att få starta fritidshem i samma fastighet. Det finns alltså mycket att fira denna höst...

Vad är ett jubileum utan en jubileumsskrift? Fattigt, tyckte jubileumskommittén (Hans, Chatarina och Göran) Detta blev alltså resultatet av deras initiativ, där många har bidragit med olika texter, Chatarina sammanställt och Fredrik fixat med bilderna.

Tack alla som bidragit.

Var det lönt - att slå vakt om bygdens skola?

Roger Larsson

Att efter drygt tio år erinra sig hur allt började är inte det lättaste. Mycket av det första arbetet med att starta friskolan skedde i en kampanj - mot, som många föräldrar ansåg ett korkat politiskt beslut nämligen att stänga Hällfors skola.

Men jag skall försöka att utifrån några olika perspektiv vrida klockan tillbaka.

Den kommunala skolan i Hällfors

När jag diskuterade skolfrågor med kommunpolitiker och tjänstemän och kom in på byaskolornas framtid så kom det då och då negativa synpunkter på skolan ute i Hällfors.

- Den ligger fel - mitt emellan kraftverksbyarna - och borde aldrig ha byggts!
- Det är nästan bara "skolskjutsbarn" - det blir bara en massa extrakostnader!

På mig verkade det som om ingen - vare sig majoritetspolitiker eller cheftjänsteman ville att Hällfors skola skulle finnas kvar! Man kan fråga sig varför man tyckte att barn och föräldrar inom ungefär en fjärdedel av kommunen skulle "må bättre" utan skola - det var vid den här tiden inte tal om att lägga ner skolorna i Pengsjö, Tväråbäck eller Brån!

1995 - nedläggningshotets år!

Efter valåret 1994 och med en ny tillsatt Barn- och utbildningsnämnd blev 1995 det år då drastiska kommunala nedskärningar blev aktuella. Redan under våren stod det klart att den politiska majoriteten ville lägga ner en byaskola - Hällfors. Nedläggningen skulle ske inför läsåret 1996/97! Inte samma år - inte till hösten, för beslutet av nedläggning skulle ju fattas av kommunfullmäktige i november eller december! Hur kul kan det egentligen vara att gå ett läsår till - eller börja i en skola som skall läggas ner?

Många föräldrar och barn som var med när det hela drog igång kan säkert lätt återmobilisera de känslor som satte igång inom en! Menar de allvar? Varför Hällfors - byskolan med en positiv elevprognos? Frustration, oro, ångest - men vad göra?

1995 - också mobiliseringens år!

Under våren 1995 kommer jag nästan bara ihåg att det pratades Hällfors skolas framtid så snart man möttes eller ringde till varann. Tanken på att ta saken i egna händer - att starta Friskola - hade hela tiden funnits. Men vilka är beredda att göra det?

Först var det föräldramöten och spontana möten för att författa protestskrivelser MOT det kommunala nedläggningsförslaget. Men sedan kom flera av dessa möten att avslutas med diskussioner om en eventuell egen lösning - en egen fristående skola!

För min personliga del var Barn- och utbildningsnämndens sammanträde i juni den avgörande tidpunkten. Vid detta möte blev det ett majoritetsbeslut för ett budgetförslag - som senare skulle behandlas av kommunfullmäktige - som innebar att Hällfors skola skulle läggas ner efter ytterligare ett läsår.

Jag var då ledamot för Centern i denna nämnd och när jag efter sammanträdet fick den kommentaren att *"nu har ju ni som föräldrar god tid på er att förbereda barnen"* ... då kände jag att nu var måttet rågat!

Efter samråd med hustrun lämnade jag samma kväll in min begäran om befrielse från mitt politiska uppdrag - nu gällde det att starta friskola. För inte skulle då något av våra barn behöva uppleva ett "avvecklingsår" i Hällfors om det gick att undvika!

Flera familjer kände det nog precis på samma sätt - men inte alla. Det fanns också föräldrar som helt accepterade de kommunala planerna och besluten. Säkert finns det fler än ett svar på varför det var så. För någon familj kanske det kvittade vad som skulle hända med skolan - deras son eller dotter skulle ändå snart lämna skolan. För någon annan familj spelade säkert ideologiska skäl in - hade man nyss (september 1994) lagt sin röst på den politiska majoriteten så accepterar man kanske av princip inte friskolor!

Under några veckor i juni 1995 kom det att utkristallisera sig några föräldrapar som var beredda att jobba aktivt för en fristående skola. När jag nu tittar i backspegeln så anser jag att det var två saker som förenade dessa föräldrar. Antingen var de väl förankrade i bygden eller också hade de flera barn. Var man både väl förankrad i bygden och hade många barn - då kanske friskolealternativet var givet - även om man bodde närmast köpingen!

Sommaren 1995 - friskoleföreningen startar!

Det var ju ganska enkelt att samlas några föräldrar och bilda en interrimstyrelse till en friskoleförening - med undertecknad som ordförande. Men sedan började jobbet!

Ansökan om att få starta en fristående skola måste vara inkommen till skolverket under juli 1995 för att vi skulle kunna starta påföljande läsår, det vill säga hösten 1996!

Det tar några dagar att formulera en ansökan om starttillstånd för en friskola och jag har nog aldrig någon sommar varit så djupt försjunken i blankettifyllande

och läsande så komplicerade myndighetsanvisningar som denna sommar, men ansökan kom in i tid och med ett par kompletteringar under hösten fick vi tillstånd att starta en fristående skola.

Om jag minns rätt så kom tillståndet från Skolverket en eller två dagar efter det att Kommunfullmäktige slutgiltigt avgjort Hällfors skolas öde. Den skulle läggas ner!

Hösten 1995 - den tunga perioden!

Så här efteråt minns jag hösten 1995 som den absolut jobbigaste perioden. Det fanns ju inget definitivt kommunalt beslut att utgå ifrån och helst ville vi få ha kvar en kommunal byaskola i Hällfors. Men om detta inte gick var vi beredda att starta friskola. I den första styrelsen för friskolan försökte vi arbeta med två olika strategier. Dels fortsätta att påverka kommunens politiker, med uppvaktningar, skrivelser och möten och dels hinna planera för en - i detta läge eventuell - friskolestart! Det var jobbigt!

En slutsats som jag drog under denna tunga höst var att ansvariga politiker i kommunen inte trodde att det skulle bli någon fristående skola när man lade ner Hällfors. Det sades aldrig rakt ut men jag fick det intrycket efter ett antal möten och diskussioner. Detta gjorde oss i styrelsen bara ännu mer beslutsamma och vi fick mer energi att jobba vidare!

Våren och sommaren 1996 - vad är det vi sätter igång?

Egentligen minns jag inte - eller vill inte minnas - alla möten, kontakter, diskussioner som den blivande friskolans styrelse hade under hela perioden efter nyåret 1996. Men en omständighet som jag tycker är värd att komma ihåg är det delikata arbete som det var att kunna behålla skollokalerna i Hällfors.

Vi förstod ganska snabbt att friskoleföreningen inte skulle kunna få överta eller köpa skolan av kommunen. Däremot skulle kommunen kunna sälja skolan exempelvis till någon annan intressent och detta ledde till att byaföreningen gick in i förhandling med kommunen och blev ägare till lokalerna. Med det var inte gratis utan priset kom att stanna på 100.000 kronor. Det finns kommuner som sålt nedlagda skolor till ett symboliskt pris - ofta 1 krona - men det var otänkbart för Hällfors del. Hellre skulle skolan "kallställas"!

Det finns en person som inte var med i friskolans styrelse men som jag tycker förtjänar ett särskilt erkännande och det är Robert Folkesson som var den som förhandlade för byaföreningens räkning och som såg till att det blev en anständig uppgörelse. Att förhandla ett fastighetsköp - där i princip alla inventarier blev kvar - är inget enkelt uppdrag. Speciellt inte med tanke på den "motvind" som rådde gentemot friskolan! Jag drog en lättnadens suck när Robert meddelade resultatet - det gick att behålla skolan!

Möten över midnatt!

Det låter nästan som titeln på en rysare, men det hände faktiskt mer än en gång på senvåren och sommaren att ett styrelsemöte började på kvällen men inte var slut förrän efter midnatt.

Kanske berodde detta på bristande ordförandeskap, men samtidigt fanns det många frågor som vi skulle ta ställning till och många åsikter i samma fråga. Visst fick vi viss vägledning från Friskolornas riksförbund och information från ett par andra friskolor - men nu var det vår skola det gällde.

Jag tycker fortfarande att alla dessa sena kvällar vart värt besväret. En fristående skola är beroende av att alla elevers föräldrar är engagerade för skolan och helst också på något sätt i skolan - med praktiskt arbete och jag tror att vi lyckades behålla engagemanget hos de flesta berörda föräldrar. Det visade sig också lite senare när skolan kunde starta med 45 elever!

Tänka nytt är svårt!

I en gammal radiosketch frågar Martin Ljung; "Har du tänkt cykelpedal nån gång?" - varpå den andre svarar; "Näe!!" - och då blir Martins slutreplik; "Nej du ser, det är inte så lätt inte!"

Vad jag menar är att det är på ett plan en väldig utmaning att starta en fristående skola. Å ena sidan är det mesta redan reglerat i lagar och förordningar - men å andra sidan så måste en friskola kunna ge något mer än vad elever och föräldrar kan få i den kommunala skolan!

Dessutom tycker ju alla vuxna något om skolan - alla har upplevt såväl positiva som negativa saker när man gick i skolan!

Förutom att satsa på att förbättra skolmiljön, såväl inne som ute så ville vi även få en "husmor" eller "husfar" som skulle klara det mesta som inte lärarna klarade! Inte en vaktmästare och inte en "mattant" - utan vi annonserade efter en "husmor" - alternativt "husfar"- och vi fick många svar.

Vi fick en mycket dynamisk husfar till skolan, som verkligen satte sin prägel på det första läsåret - vilket Julbord!!

Men samtidigt innebar nytänkandet också en prövning för övriga berörda. Det blir lätt gränsdragningsproblem och i skolans värld blir det lätt lärare och "övrig personal". Så efter ett ganska dynamiskt första läsår så blev arbetsfördelningen mer "traditionell" - det var lugnast så!

I den här tillbakablicken har jag medvetet låtit bli att räkna upp mer än ett namn - Robert Folkesson - för jag anser att det är många som genom ett gemensamt arbete gjort det möjligt att starta Hällfors friskola. En erfarenhet som jag gjorde

under min tid som ordförande var att bland skolans föräldrar fanns - och finns - den kompetens som behövs för att sköta en friskola.

Men jag är också av den uppfattningen att det för framtiden är nödvändigt för friskolan att barnomsorg i form av förskola och fritids kan ordnas i samma koncept! En lag om fristående förskolor finns och jag håller tummarna för att de som engagerar sig för denna fråga inte ger upp utan lyckas i sitt arbete! Kan man tänka sig en bättre start in i skolans värld än att gå både förskola och de första skolåren i Hällfors?

Lycka till!

Kronologi över händelser och tidpunkter vid Hällfors friskolas bildande.

Hans Nygren

1995

28 Juni	Interimstyrelse bildas.
Juli	Ansökan till Skolverket utarbetas.
Slutet av Juli	Ansökan till Skolverket skickas in.
Under hösten	Massiv kamp från föräldrar och elever för att behålla Hällfors skola i kommunal regi. Många insändare skickades till lokalpressen och eleverna höll en demonstration vid Barn Och Utbildningsnämndens möte.
10 September	Möte på Högås bygdegård med många deltagare. Information om att ansökan om att starta friskola är inlämnad., men mycket av diskussionen handlade om hur vi skulle kunna rädda skolan kvar i kommunal regi.
13 September	Möte med inbjudna politiker, S och C deltog samt en tjänsteman från skolkontoret. Mötet blev stormigt med mycket känslor i svallning.
25 September	Kommunalfullmäktigemöte där Roger Larsson ställde ett antal frågor. Svaren hänvisade till en utredning som skolkontoret gjort där slutsatsen var att en av byaskolorna borde läggas ner och S förslag var att Hällfors skulle bort.
15 Oktober	Debattkväll på Hällfors skola där alla partier var närvarande. Sverker Olofsson var moderator.
25 Oktober	Gemensamt budgetförslag inlämnas av C, M, Fp, KDS och Mp där Hällfors skola föreslås vara kvar. I remissvaren säger S nej och V säger inget i sitt svar.
Oktober/November	Interimsstyrelsen skickar en skrivelse till V.

23 November Kommunstyrelsemöte där frågan om Hällfors skola behandlades. S vill fortfarande lägga ner Hällfors men V ger inga besked.

26 November Roger L och Hans N träffar V för att försöka få dessa att ansluta till linjen att behålla Hällfors.

27 November Kommunfullmäktige bordlägger frågan om nedläggning till den 18 December

18 December Kommunfullmäktige, beslut fattas om Hällfors skolas nedläggning. S och V röstar för och övriga emot.

19 December Skolverkets beslut att vi får starta friskola.

1996

21 Januari Hällforshedens friskola ekonomisk förening bildas vid detta det första konstituerande årsmötet.

Vintern och våren Ett intensivt arbete börjar med många och långa möten och hårt arbete för den nya styrelsen med målsättning att starta friskolan vid höstterminens start. Detta sker med hjälp av engagerade föräldrar och med hjälp av ett flertal hjälpsamma personer utanför föräldragruppen.
- förhandlingar sker med kommunen om bland annat skolpeng, skolskjutsar och skolhälsovård

Maj 45 elever har anmält sig för att gå på friskolan
- anställning av lärare och husfar/husmor pågår. Det var väldigt många som sökte lärartjänsterna. Efter gallring och anställningsintervjuer anställdes tre lärare och en husfar

Juni Den sista skolavslutningen för Hällfors skola i kommunal regi. Detta blev en skolavslutning med väldigt mycket blandade känslor. Vemod för att skiljas från de mycket omtyckta lärare och övrig personal som lämnade skolan blandat med iver över att få starta en ”egen” skola.

1/7 - skolan köps av Hällforsortens byaförening

Augusti Friskolan startar med 45 förväntansfulla elever och en helt ny uppsättning personal.

Byaföreningen som blev med skola!

Margareta Vigren

Redan i början av 80-talet anordnades midsommarfesten vid Gabrielssons tomt av Hällforsortens LRF. Det fortsatte man med under många år tills föreningens medlemmar började minska i antal och man slog samman avdelningen med Högås LRF-avdelning. Midsommarfesten genomfördes ytterligare något år av samma personer. Då väcktes tanken på att bilda en byaförening som skulle stärka sammanhållningen i bygden mellan äldre och yngre; jordbrukare och inflyttare, ja alla som bodde mellan Norrmalm och Harrsele.

I april 1993 inbjöds alla invånare i området till en introduktionsträff. Man bildade en interimstyrelse med Ingrid Olofsson som ordförande och dessutom en ledamot från varje by inom området. En enkät skickades ut där man ville veta vad byborna ville ha för aktiviteter och gemenskap. Eftersom Hällfors EFS ville få hjälp med "Gamm-skola" inköptes den gemensamt av kommunen för 1 krona!

Man började leta efter en plats där man skulle kunna uppföra en grillstuga någonstans efter Umeälven. ALU-arbetare målade fönstren i "gamm-skolan". Byaföreningen hade flera träffar i Gamm-skolan och hade som tanke att man skulle bevara den, men det fanns ingen riktig tanke med hur man skulle klara av drift och underhåll rent ekonomiskt, ännu mindre en större renovering.

År 1995 startades en Kulturmiljövårdscirkel, där man dokumenterade hur bebyggelsen utvecklats i områdets alla småbyar med ett av målen att skapa ett häfte eller skrift om bygdens historia. Föreningen ansökte även om landsbygdsutvecklingspengar och fick 5.000 som blev en grundstomme i föreningens kassa.

Inför föreningens årsmöte i mars 1996 hade signaler kommit att kommunen skulle lägga ner skolan i Hällfors. Föräldrarna var beredda på att starta en friskola, men man ville att byaföreningen skulle ta över lokalen av kommunen.

Vi hade egentligen inget val! Personligen minns jag inte att vi hade haft någon större diskussion i styrelsen före årsmötet utan vi stod inför fullbordad faktum. Vi var tvungen att rädda skolan till bygden! Vid årsmötet antog byaföreningen sina stadgar och registrerade sig som förening. I den nya styrelsen blev jag ordförande, Robert Folkesson vice ordförande, Anna-Britt Lindberg sekr. och Christine Sandqvist, kassör.

Årsmötet beslutade att köpa skolan av kommunen och valde in friskolans förhandlare Robert Folkesson i styrelsen, som fick fullmakt att slutförhandla med kommunen.

Årsmötet beslutade att börja ge ut ett informationsblad som skulle heta Byabladet. Vi ville att alla skulle få bra information och generositeten var stor. Många ville vara med och finansiera ett köp av skolan.

För att finansiera köpet beslutade man att sälja andelar på 1000 kr och tillsammans med att man sålde annonsplatser i Byabladet till företag fick man in nästan 60.000 kr! I slutet av juni hade man en auktion som gav ca 38.000 kr och de sista 15.000:- till lagfart och brandförsäkring ordnades med ett privat lån. Köpet kunde genomföras den 1/7 och sen hyrdes skolan ut till Hällfors Friskola som startade höstterminen -96.

Tack vare Friskolan så har Byaföreningen tillgång till en fantastisk lokal som går att använda till många olika aktiviteter. Nu ser vi fram emot att barnomsorgen kan öppna sin verksamhet i gamla lärarbostaden och det kommer att stärka känslan för friskolan och därmed också bygdens framtid!

Hur skolan kom till byn

Chatarina Wiklund

Varje socken indelades i rotar, en administrativ gruppering av gårdar som syftade till att fördela socknens börda rättvist. Rotet skulle ansvara för vissa aktiviteter som exempelvis: soldater, fattigvård, husförhör och... skolor.

... för 85 år sedan

Med utgångspunkt från en tidningsartikel (VK 12/12 1957 Vackra tal och varm uppskattning när skolan i Hällfors invigdes) hämtas följande:

År 1879 utgör Nyby by och Hällfors gemensamt skolrote. Rotet ansvarade för att ordna med en lokal att hålla skola i (oftast ett kök), att ge husrum, mat och skjuts till läraren.

Läraren flyttade runt och gav undervisning med fem veckor åt gången. Varje barn i skolåldern borde helst få undervisning två gånger under sin skoltid. År 1887 blev det sex veckors undervisning vart annat år.

Hemmansägare Johan Jonsson berättar att under tidigt 1900-tal samlade man alla bygdens barn ca 60-70 stycken, i ett kök i byn. Där undervisade en lärare alla barnen samtidigt oberoende av vilken klass de gick i. Undervisningen flyttades nästa termin till Fällfors och sedan vidare till Högås.

År 1919 kom beskedet att skolgången i Hällfors skulle läggas ner. Barnen skulle fördelas på Högås, Harrsele och Vännäs municipalsamhälles skolor. Det ville nu

inte föräldrarna boende inom Hällfors skolrote utan man samlades till krismöte. Boende inom byarna på östra sidan älven uttalade en protest mot detta förslag och framlade ett motförslag. Detta kan sammanfattas på följande sätt: Vi (byamännen inom Hällfors skolrote) ställer fri tomt, virke framkört till tomten samt tillgång till vatten om skolan kan stå färdig att användas från och med hösten 1921. Vidare ville man att rotet skulle övergå till folkskola och inte fortsätta vara en småskola.

Artikeln förmedlar inget om någon politisk långbänk utan ”Vännäs sockens skolmyndigheter beaktade också målsmännens vädjan och ny skola uppfördes jämte lärarbostad som togs i bruk 1921”.

... för 50 år sedan

Den 21/12 år 1952 i Norrmalm författades följande brev till Vännäs landskommuns folkskolstyrelse här återgiven i en avskrift av originalbrevet.

Undertecknade bosatta inom Hällfors skoldistrikt vill med denna skrivelse fästa Skolstyrelsens uppmärksamhet på vårt skoldistrikt och Hällfors skola. Utvecklingen går här nu så snabbt att förhållandena inom skoldistriktet blivit helt omvända på ett år. Det är ej att begära att de som ej bor på denna ort hunnit fatta detta. Hällfors skola kan snart ej ta emot några fler barn och det sker en ständig inflyttning. Inom ett år kommer ett nytt och ändå större kraftverksbygge att påbörjas några km. högre upp. År 1953 kan möjligen skolan räcka till men icke 1954. I detta fall behöver ingen ägna någon tanke åt iden "vänta och se". Planerna äro redan klara för 8 år framåt och längre. Sedan kraftverken är färdigbyggda kommer minst ett 30 tal familjer att bli bofasta för kraftverkens skötsel och därtill bruka annat yrkesfolk bosätta sig kring dessa bebyggelser. Skollokaler i Hällfors äro icke alls tidsenliga det är lätt att se. Ej heller finns någon lokal för slöjd och gymnastik. Rummet där barnen ska äta anses av lärarna som närmast hälsovådlig. Klart är skolan är icke bara dålig utan redan nu för liten. Detta är ett ofrånkomligt faktum. Vår uppfattning är att ett nybygge i Hällfors är det enda riktiga. En reparation av den gamla skolan med tillbyggnad så den kunde jämföras med ett nybygge är nästan ogenomförbart. Den gamla skolan är ett byggnadsfuskeverk av enastående slag enligt

byggnadssakkunniga. Undertecknade vill på det allvarligaste varna skolstyrelsen för att besluta någon reparation av skolan, innan en verklig utredning gjorts i anledning av vad som har framhållits. Vid besök i lärarbostaden fann vi att den var synnerligen kall och dragig och mycket omodern. De elektriska ledningarna t.ex. var av äldsta typ och det är ett under att ej blir eldsvåda. Vid förfrågan hos lärarna fick vi reda att de fick vara i ständig oro för detta när de lämnade bostaden. Det är alldeles tydligt att en lärare med familj icke kan uppehålla tjänst i Hällfors skola som det nu är. Undertecknade anhålla vördsamt att en utredning göres skyndsamt så beslut kan fattas snarast möjligt. Allt dröjsmål med detta betyder blott besvärligheter i framtiden.

Högaktningsfullt

Birger Nilsson, Johan Jonsson, Emil Lindström

Rätt avskrivet, betygas:

Knut Larsson
.....

son D. D.
[Redacted]

Kommunalfullmäktige i Vännäs landskommun tog beslut den 30/10 1953 om att skolan skulle byggas och den 19/12 samma år ansökte kommunen om statsbidrag. Att även folkskolestyrelsen var otålig att få sätta igång bygget förstår man av den fortsatta handläggningen i ärendet. Läs här §8 med rubrik *Hällfors påskyndas* i Folkskolestyrelsens protokoll den 4/2 1954.

Då det är synnerligen nödvändigt att kunna få tillstånd byggnationen i Hällfors beträffande skolhus och tjänstebostad voro samtliga ledamöter eniga om att ärendet måste på allt sätt efterhållas och på grund av sin brådskande natur med de många inflyttningarna i anledning av forsarnas utbyggnader forceras. Ordf. och överläraren få framhålla ärendets vikt inför myndigheterna. Ev. uppvaktning.

En dryg månad senare (29/3 1954) läser man följande under rubriken *skolhusritningar* punkt 2.

Hällfors skolbygges ritningar äro av SÖ. godkända nu. Det gäller blott att få byggnadstillstånd efter det att statsbidrag slutgiltigt beviljats. Tyvärr kan själva skolhusbyggnaden icke sättas igång förrän senhösten, en sak som står hindrande ivägen även för lärarbostadsbygget, eftersom dessa bägge har samma värmecentral. Ärendet avvaktas med största intresse och allt hopp är kanske inte ute än.

Folkskolestyrelsen fick vänta till den 8/10 1954 innan kungliga majestätets beslut om statsbidrag och därefter Byggnadsnämndens bygglov hamnade på skrivbordet. Sent i december startade huvudentreprenören byggandet av Hällfors nya skola. Man renoverade även lärarbostaden. År 1956 tog man skolan i bruk och 1957 i december fick skolan en officiell invigning med 150 inbjudna gäster och tal av bland annat landshövding Filip Kristensson.

Det var en gång

Peter Ericsson - Alltid Hällforsare

”Hällfors rustar för skolstart.” "Det var rätt av oss att starta friskola" Det var denna rubrik som mötte VK:s läsarkrets en lördagsmorgon i mitten av augusti 1996. Tre rätt allvarsamma, oerfarna, "ungdomar" i armkrok fast beslutna att göra någonting bra av skolan. Friskt vågat, allt vunnet av dåvarande styrelsen. Så här började det.

Jag blir anställd

Jag kommer inte riktigt ihåg var jag såg annonsen från Hällfors först, det viktiga i sammanhanget var dock att det var en heltidstjänst. Till min förvåning resulterade det hela i en anställningsintervju. Hade det tagit stopp där så hade jag varit nöjd ändå. Vid den här tiden växte inte anställningsintervjuer på träd. Intervjun skulle äga rum mitt under sommarjobbet som vaktmästare, så jag tog vaktmästarchryslern och dundrade ut till Hällfors fast besluten att se till att få en av de utannonserade tjänsterna. Väl framme möttes jag av de tre styrelserepresentanterna Ivan Lundberg, Roger Larsson och Margareta Boström.

Det bestående minnet av denna anställningsintervju var att jag till och med gjorde anspråk på vaktmästar-och kökstjänsten om inte jag skulle vara aktuell för någon av lärartjänsterna. Jag hade en positiv känsla då jag lämnade skolan och hade en förhoppning om att det skulle gå vägen ända tills ett kuvert från Hällfors ramlade ner i brevlådan. När någon får en tjänst så ringer man. Brev är

till för dem som blir ratade. Fick läsa brevet flera gånger för att förstå att jag var en av de tre lyckliga som skulle få den här chansen.

Att starta friskola

Nervös, spänd och förväntansfull i ett par veckor innan det var dags att för första gången träffa sina nya (och första) lärarkollegor. Tänk om alla nyanställda skulle få det mottagande som vi fick av er ute i Hällfors -96, rundtur i byn, grillfest och hjälp med allt man kunde tänka sig.

Mina kollegor då? Malin Karlsson och Elisabeth Söderström hette de två första. Det var vi som skulle se till att det skulle fungera. Naturligtvis med god hjälp av husfar Janne och textil-musikern Inger.

Det som var svårt med att börja driva skolan var att alla i personalen var nyanställda och relativt nyutexaminerade. Inte svårt pga vår orutin, det kan alltid hårt arbete väga upp, utan att man med få år på nacken lätt blir överambitiös och på en gång vill förverkliga de lärardrömmar som man burit på i tre och ett halvt år på lärarhögskolan. Det går inte. Allt måste få ta sin tid.

Det positiva med att få så fria händer som vi fick var att vi inte var rädd för att prova nya saker. Vi slapp höra: "det har vi redan provat så det går inte". Allt går men det kanske krävs lite mer jobb än man först planerade. Och går det inte så får göra om, anpassa och "mickla" lite tills att det går. Och skulle inte det fungera så är det bara att konstatera att man hade fel. Prestigelöst. En annan positiv sak med att ingen av de gamla lärarna var kvar var att det var lättare att slänga saker då. Inget: "nää, det måste vi ha kvar, det kan vara bra att ha". Nää, det kan det inte alls. SLÄNG.

Har aldrig varit med och slängt så mycket papper och prylar i hela mitt liv*. Förstår om ni i styrelsen eller föräldrarna trodde att vi slängde allt som fanns men vi ville bara göra oss lite "bekväma" på vår nya arbetsplats och pengar till nya läromedel var väl inga problem?

Minnen

Läste i tidningsartikeln att om det var något som vi i personalen var oroad över så var det ekonomin. Från en budget på 2,2 miljoner ner till 1,6. Hur skulle det gå? Med kassören Ivan Lundberg så gick det. Jag är nästan säker på att karln kunde trolla.

Ett av mina många minnen från den här tiden och då framför allt av Ivan var då jag ringde till bussbolaget för att meddela att vi inte behövde en av fredagstureerna. Som pedagogisk ledare (jag avancerade till den positionen efter ett tag) tänkte jag spara några kronor till skolan. Den lätt frustrerade

* Enligt Roger Larsson bars samma saker upp till vinden igen (reds anm)

busschauffören berättade då att om vi ändrade så mycket som en avgångstid så kunde vi se oss om efter ett annat bolag. Hur kunde jag vara så dum och tro att Ivan inte hade pressat avtalet med de stackarna till bristningsgränsen.

En annan sak som av jag av någon anledning aldrig glömmer var då magister Ericsson, under vad jag tror var en önskelektion i idrott, skulle leka Irländsk julafton. Leken där man snurrar runt en pinne för att sedan ta sig tillbaka till sitt lag. Tävlingsmänniska som jag är tänkte jag inte lämna något åt slumpen utan satsade allt då det var min tur, man vill ju hjälpa laget också. Efter snurrandet började löpningen ganska smärtfritt men ju närmare asfalten jag kom ju vingligare blev färden. Ett par sekunder senare var det färdigt. 85 kilo lärare kanade fram på händerna på asfalten. Smärtan gick att uthärda likaså att hålla de fula orden inombords men när jag tittade upp på eleverna visste jag inte hur jag skulle reagera. Där stod 15 stycken paralyserade barn som innerst inne skulle vilja brista ut i ett gapskratt, det var ju trots allt en komisk situation, men som pga vem den drabbade var, deras lärare, inte kunde förmå sig till annat än att stå och gapa. Inget skratt, ingen som sa något och en lärare som på ett par röda sekunder var på benen igen med konstaterandet: "det är lugnt".

Saker att sakna

Två saker som jag saknar väldigt mycket från Hällforstiden, nu när jag jobbat i den kommunala skolan i drygt sex år, är föräldrarna och maten.

Föräldraengagemanget var ju helt fantastiskt. Bärplockning, potatisodling, städning, vårfester, renovering och vikariat. Nämn någonting som ni inte gjorde och jag tror er inte. Nu när allt går mot att eleverna ska gå i stora, opersonliga skolor där ingen känner varann och ingen behöver ta ansvar så känns det bra att fått sett hur det kan se ut eller framför allt hur det SKA se ut.

Sen var det de här med maten. På en av mina anställningsintervjuer nere i Sundsvall så blev jag bjuden på kycklingnuggets och ris. För er som fortfarande (hoppas jag) lever i en drömtillvaro med hemlagad mat, så kan jag meddela att denna delikata anrättning består till 95% av ströbröd och resterande del säger dom är kyckling. Vad är det för fel på hemkokt palt!!! Hade Vännäs legat en bit närmare hade vi kunnat öppna en lunchrestaurang i gamla lärarbostaden.

Är inne på er hemsida lite nu och då för att kolla av läget och för att se hur det går för er. Ser att elevantalet krympt sen min tid på skolan. Hoppas att det är en tillfällig trend så att elevtillströmningen vänder uppåt snart. Gamla styrelsens barnbarn kan väl inte vara alltför långt borta? Hoppas att ni får ett trevligt 10-års jubileum till hösten och att ni fortsätter att driva den bästa skola som jag någonsin jobbat på.

Två elever minns...

Mats Nygren, åk 6

När vi barn, eller i alla fall jag fick veta att Hällfors skulle bli en friskola, följdes det av stor lättnad. För ödet att gå sista mellanstadieåret i skola i Vännäs var nog bland de värre sakerna som kunde hända en tolvåring från en byaskola. Det blev ju inte bättre när man fick höra att chansen för att klassen skulle splittras var stor. Så därför när beslutet togs att Hällfors skulle vara kvar föll en sten från mitt bröst.

Om jag mins rätt så dominerades första skoldagen i sexan av förväntan och nyfikenhet. Vi skulle ju få en ny lärare och det var inte bara en som byttes ut, utan alla. Det var den största förändring som jag såg och var mest orolig över. Men det visade sig ganska snart att det även var den bästa förändringen. Att ta in nya, unga och ambitiösa lärare är nog det bästa som kan hända alla skolor. Jag kan fortfarande säga att Peter Eriksson, som vi fick, var en av de bästa lärare jag haft.

Skolbokstänket, då menar jag att lära sig utifrån en lärobok sittandes i en bänk minskade och vi elever fick vara med och påverka vad vi ville lära oss i en större utsträckning. Det ökade allas intresse och gjorde mitt sista år i Hällfors till det roligaste.

Men en sak som jag i början var mycket skeptisk mot var just att de tog bort bänkarna. I fem år hade jag haft en bänk som jag kunde ha mina böcker och pennor i och nu var de utbytta mot bord och en låda. Vad tänkte de egentligen? Men när jag hade förlikat mig med tanken visade det sig att även det var ett lyft. Klassrummen blev friare, man kunde sitta var man ville istället för en fast bänkplats med sin egengjorda namnskylt på.

När Hällfors blev friskola fick vi även för första gången ha slöjd på "hemmaplan" tidigare hade vi haft den i Vännäs eller Tväråbäck. Syslöjden kommer jag ihåg att jag tyckte var ganska oförändrad. Däremot fick träslöjden en helt ny utformning. I stället för att gör skrin och knivar som förut, var just knivar det ända vi hade att jobba med. För mig var det jätte roligt och är idag den enda slöjdkunskap som jag fortfarande har användning för.

För mig var övergången till friskola bara en positiv upplevelse och jag kan egentligen inte komma på något som jag tyckte blev sämre. Så det var med stort vemod jag slutade på Hällfors sommaren 96 för att senare börja på Hammarskolan.

Emelie Nygren åk 1-6

Jag var bara nio år gammal när Hällfors blev en friskola så jag minns inte alls särskilt mycket av förändringarna. Att börja i ett nytt klassrum som man gjorde

då man graderade upp från tvåan till trean var en tillräckligt stor sak tyckte jag på den tiden, men när jag inledde mitt tredje år på lågstadiet byttes snabbt men smidigt alla traditionella bänkar ut mot vanlig bord. Men när jag nu sitter och tänker tillbaka på det så fanns det nog fler förändringar där, små men mycket värdefulla.

Den största skillnaden för mig var förstås att alla gamla lärare byttes ut och in kom en hög minst lika bra och kompetenta lärare. Lärare som omsorgsfullt hade valts ut av våra föräldrar.

Min första lärare i friskolan var Elisabeth Söderström och hon betydde mycket för mig, det kändes sorgligt när hon slutade och flyttade tillbaka hem till Huskvarna.

Sedan fanns det förstås många andra, men inte lika tydliga förändringar, gemenskapen mellan elever och föräldrar stärktes. Plötsligt befann sig föräldrarna på skolan dagligen och det tror jag skapade en ännu större trygghet än innan. Föräldrarna visste hela tiden vad som hände på skolan och jag kommer ihåg att vi diskuterade skolgången mycket mera hemma nu än vad vi någonsin hade gjort tidigare.

Nu har jag bara visat de positiva delarna av när skolan blev en friskola men där fanns även en och annan nackdel, nackdelar som säkerligen inte märktes av föräldrarna men som nästan kändes livsavgörande för mig – allas vår ”kullen” försvann. Den där gräsiga jordhögen som var vår främsta lekplats under rasterna mejades ner av en stor traktor, paradiset för ”herre på täppan” plöjdes känslokallt ner. Nu när jag tänker tillbaka på det så var det kanske folk som faktiskt gjorde sig illa där och nya overaller nöttes snabbt sönder på denna täppa MEN då för stunden var föräldrarna som bestämde detta på en av alla möten glädjedödare med hjärtan av sten.

Det var de tankarna som dök upp i mitt huvud när jag fick uppgiften att berätta om förändringar från kommunal skola till friskola. Som jag redan nämnt var jag bara nio år gammal när detta skedde men åren i Hällfors friskola kommer jag alltid komma ihåg som en mycket bra och utvecklande tid.

10 år med Hällfors friskola

Inger Sjöström

Just nu är huvudet fullt av schemaläggning och planering av det 11e läsåret på skolan, och det känns svårt att försöka göra en sammanfattning av de 10 första åren när man är mitt uppe i satsning framåt.

Inför varje terminsstart brukar jag önska att det skulle vara möjligt att kunna arbeta precis på samma sätt som föregående läsår, men så är det aldrig. Ett av skolans mest framträdande drag är flexibilitet och kreativitet. Det innebär att vi alltid jobbar med förändringar för att få en så bra lösning som möjligt för både elever och personal. Oftast är det elevantalet som styr. Inför detta läsår innebär det en omorganisation till F-1, 2-3 och 4-6 med bl.a. flytt av textilundervisningen som följd.

Hösten 1996

Någon gång i mitten av augusti 1996 fick jag ett telefonsamtal från Roger Larsson där han undrade om jag var intresserad av att undervisa i textilslöjd på en friskola som skulle startas i Vännäs.

Trots att jag bor i det hörn av Vindelns kommun som gränsar till Vännäs kommun så hade jag aldrig hört talas om byn Hällfors. Av någon underlig anledning hade jag inte heller följt tidningsdebatten om nedläggningen av skolan. Roger fick alltså börja från början och beskriva läget för mig. Sammanfattningsvis förstod jag att de ville att jag skulle undervisa i textilslöjd 1,5 tim/vecka i en skola utan slöjdsal, utan symaskiner och utan material- förutom ett lager med gardintyg som en förälder fått tag på från Jotex som just då hade utförsäljning - och dessutom med en mycket snäv budget. Det kändes kort sagt inte speciellt lockande. Men Roger fortsatte sin övertalningskampanj. Han beskrev föräldraengagemanget och de fantastiska eleverna och jag började känna mig så smått intresserad av att få vara med och bygga upp en skola från starten. Men...hur mycket tid skulle jag få lägga ner för att få en fungerande undervisning? Det jag inte kunde tänka mig var att satsa så mycket bara för att jobba 1,5 tim, så jag undrade om de inte behövde någon som också kunde undervisa i musik. Det visade sig då att ingen av de övriga anställda var intresserade av musikundervisning, och att jag fick gärna ta dessa timmar.

Vid det laget var jag redan i tanken i gång med arbetet och blev så anställd på Hällfors friskola.

Det första läsåret

Det var en start med otroligt mycket jobb för de få timmarna jag undervisade. Allt skulle byggas upp från början. Trots att det var jobbigt så har jag aldrig ångrat att jag sa ja till Roger och det är framförallt elevernas förtjänst; positiva och glada i alla lägen. Jag fick en så otroligt härlig kontakt på en gång. Speciellt då jag tänker tillbaka på slöjdundervisningen tycker jag det känns fantastiskt att det fungerade så bra trots omständigheterna. Vi hade ett litet rum i gamla skolan där vi trängde ihop 15 elever. Inga symaskiner, väldigt lite material, alla jobbade med enkla tekniker som handsömnad och virkning, men vi hade så roligt. När det gällde musikundervisningen var eleverna inte bortskämda med någon som

satsade för fullt på just det ämnet. Jag fick därför med mig eleverna på en gång, och vi startade redan under första arbetet med våra musikaler. Mycket uppskattat av både elever och föräldrar.

Första läsåret jobbade alla i personalen otroligt hårt och hade fullt upp med att orka med allt arbete. Jag var bara på skolan en halv dag/vecka och det tog därför lite tid för mig att komma in i personalgruppen. Övriga lärare var dessutom nyexaminerade och tyckte nog att det var besvärligt med en som hade en massa åsikter om skola och undervisning. Innan första läsåret var slut hade vi i alla fall lärt känna varandra och hade ett gott samarbete.

Ökat engagemang

Mina timmar och mitt engagemang på Hällfors friskola utökades allteftersom och efter några år var jag uppe i heltid på skolan, nu också med ansvar för undervisningen i matematik.

Rektorsjobbet

Under de första åren hann skolverket göra inspektion på skolan och den enda riktiga anmärkningen var på att vi skulle ha en pedagogisk ledare. Peter blev då skolans första rektor.

Han påbörjade också rektorsutbildning, men innan den blev klar lockade Sundsvall och kärleken. Det var då hösten 1999 som Roger inledde sin andra övertalningskampanj, nu också med hjälp av Ivan. Även denna gång var min tveksamhet stor, men eftersom jag tycker om att ta ansvar och gärna vill vara med och forma skolans utveckling så svarade jag till slut ja. När vårterminen 2000 började blev det min tur att ta rektorsansvaret.

Städprocessen

Peter har berättat om all städning och rensning som gjordes första läsåret. Jag tror att allt man kastar kommer tillbaka, eftersom vi under alla åren har kastat och rensat minst en gång varje läsår och ändå finns det massor kvar uppe på vinden.

En annan kuriosa är att lagret med blyertspennor som lämnades kvar av den kommunala skolan har räckt ända till det 10:e läsåret. Då fick vi köpa nya pennor...

Slitstark rektor nöter ut ordförande

Under dessa år har jag arbetat med 3 olika ordföranden. Roger L, Kenneth A och Robert E

Turerna har varit många och svåra frågor har lösts under åren. Roger fick vara med och bygga upp skolan under mycket hårt motstånd från både tjänstemän

och styrande politiker i Vännäs. Kenneth var ordförande under den tid då vi kämpade med ett alltmer krympande elevantal och en ekonomi som var mycket hårt ansträngd. Under Kenneths tid som ordförande fick vi igenom att även våra elever boende inom upptagningsområdet har rätt till fria bussresor.

Nu med Robert som ordförande har vinden vänt och vi ser nu ett växande elevantal och har startat förskoleklass. Vi har också under Roberts tid ändrat namnet till Hällfors skola. Detta för att friskola verkar klinga negativt i så många öron.

Personal och elever

Trivseln bland personalen har under alla år varit mycket god och vi är ett sammansvetsat gäng som alla jobbar hårt för att Hällfors skola ska vara en skola där alla elever trivs och får en undervisning som gör att de kommer väl förberedda till högstadiet och ut i livet. Under åren har vi sett att våra elever både kunskapsmässigt och socialt klarar sig mycket bra tillsammans med andra elever. Högstadielärare berömmar ofta just våra elever och det känns mycket bra för oss att höra.

Ett mycket gott betyg för skolan är också att många före detta elever både kommer och hälsar på och gör sin PRAO hos oss.

Arbetet och framtiden

Att arbeta på Hällfors friskola är en utmaning. Att alltid vara motarbetad av både kommunala tjänstemän och den politiska majoriteten gör att det ständigt kommer nya frågor som vi måste ta itu med. Samtidigt gör det också att vi blir starkare och starkare. Jag tror att till slut måste man erkänna att vår skola faktiskt är en fantastiskt bra skola och en tillgång för hela Vännäs kommun.

Att arbeta med musik och slöjd på Hällfors friskola innebär att alltid vara beredd att byta lokaler. Flyttkarusellen går vidare detta läsår och innebär nu att slöjden skall vara i 4-6:ans klassrum och musiken ska samsas med F-1:an.

Att arbeta på Hällfors skola är en stor förmån. Med underbara elever, engagerade föräldrar och en fantastisk personal går arbetet lätt. Att sedan arbetet kräver ett mycket stort engagemang och tar alltför mycket tid ibland uppvägs av det fantastiska att få vara med i denna dynamiska process där vi tillsammans skapar vår skola.

Att arbeta på Hällfors skola läsåret 06/07 innebär stor framtidstro och hopp om att skolan under kommande läsår ska växa i elevantal.

Till sist

Ett stort tack till er alla som kämpar för vår skola. Kom ihåg att allt arbete som ni lägger ner är för era barns bästa och därför en god investering för framtiden!

Från Gustav Vasa till nutidens friskola

Chatarina Wiklund

Friskola, enskild skola, privatskola, kärt barn har många namn. Friskola, vad kommer det ifrån? Ordet kan väl inte bara komma ur tomma intet? Hur kom egentligen det här med skola till? och varför? Detta kapitel ska försöka ge svar på dessa frågor och placera in begreppet skola- friskola i ett historiskt perspektiv

Är fristående alternativ något nytt – egentligen?

Låt oss först konstatera att utbildning/skolning utformas från a) samhällets utbildningsbehov och b) befolkningens efterfrågan och c) möjligheten att tillgodose befolkningens krav.

Ett första nedslag i historien lär oss att Gustav Vasas 1500-tal är en start för statens engagemang i utbildningsfrågan och två saker händer: -förändring i statsförvaltningen kräver ämbetsmän ute i landet som har utbildning -kyrkan blev (efter reformationen) statlig med kungen som högste ledare och folket behövde omskolas från att ha varit katoliker till protestanter.

Staten ansvarade för att bygga upp gymnasier och universitet för att utbilda ämbetsmän (även om adeln ansåg sig ha rätt till alla sådana jobb vare sig man var utbildad eller inte). Kyrkan fick ansvaret för folkundervisningen. Naturligtvis fanns det inledande problem, som alltid vid stora reformer och ett av dessa var att - alla samhällsklasser tyckte inte att undervisningen höll måttet.

Undervisning i hemmen var vanlig lång tid framåt. En första våg av privatskolor uppstod under 1600-talets senare del. Under 1700-talet skapade den framväxande medelklassen egna behov av privatskolor. Staten ansåg sig icke behöva, dvs hade inte råd, att tillfredsställa två behov under industrialismens intåg. Det ena var behovet av yrkesutbildning för industrin och det andra var flickors högre utbildning. Resultatet blir att privata initiativ får sörja för dessa behov.

Under slutet av 1800-talet händer två saker. Från år 1874 börjar det utgå statsbidrag till privata skolor (dock inte alla!) vilket innebar att de förr så fria skolorna fick lov till anpassning. Det andra som hände var att det fördes en kamp mot det sk statliga undervisningsmonopolet som ofta uttalade åsikten att

en pedagogisk förnyelse endast kunde komma tillstånd i skolor som stod fria gentemot staten och dess ämbetsmannatradition och de var i de privata skolorna som nya pedagogiska idéer prövades i praktiken och vidareutvecklades (var har vi hört det förut?)

Lite mer om folkundervisningen

Den allmänna folkskolan, resultatet av tre decenniers debatterande inrättades år 1842 efter ett beslut i Sveriges riksdag. Målet var att alla barn skulle få gå i skolan. Staten började anse att det kanske inte är så dumt att befolkningen ändå besitter en viss bildning och medborgarna började bli ganska många – speciellt på landet. Kyrkan var, som redan skrivits ansvarig för folkbildningen (vilket den var ändra fram till 1932!). I varje socken skulle det finnas minst en byggnad kallad folkskola och lärarna kulle vara utbildade.

Det fanns ett krav på att kunna läsa och skriva tidigt. Från och med 1684 års kyrkolag skulle barn och vuxna under prästens eller klockarens ledarskap lära sig om kristendom. Från år 1723 skärptes kraven ytterligare på föräldrarna att dessa skulle ge barnen tid att läsa bok, dvs katekesen. I och med konventikelplakatet från 1726 ska årliga husförhör hållas. Då förhörs barn och föräldrar om deras kunskaper i kristendom och innantilläsning. Deltagarnas resultat fördes sedan in i husförhörlängden, en inbunden bok med rader och kolumner med plats för namn och symboler för olika grader av läskunnighet. Målet med undervisningen var att förbereda för konfirmationen.

Innan folkskolan beslutades hade det ältats fram och tillbaka i många år i debatter om behovet av bildning och vad denna bildning skulle bestå i. Bönder och präster ansåg att all undervisning utöver kyrkans religiöst motiverade minimikrav vara överflödig eller rent av skadlig. Den skulle leda till en ytlig och samhällsvärdig halvbildning. Borgare och adel hade en mer liberal ide om vad barn och ungdomar skulle lära sig. Till slut enade man sig om följande innehåll:

I folkskolan skulle de lära sig

att läsa, skriva, räkna och om kristendoms kunskap och biblisk historia, geografi, historia, naturkunskap, gymnastik och sång. För fattiga och svagbegåvade kan gälla en minimikurs omfattande läsning, skrivning, religionskunskap och biblisk historia, kyrkosång och de fyra räknesätten. Skolstyrelsen får bestämma den skillnad i kunskapskrav som kan ställas på flickor och pojkar. Kyrkoherden var självskriven som ordförande i skolstyrelsen.

Folkskolan hade under sitt upptaktsskede många inledande problem att ordna med. Det handlade bland annat om lärarnas arbets- och lönevillkor, elevtillströmning, byggnadernas tillstånd och anpassningen av undervisningens

innehåll i förhållande till tiden. Folkskolan blev en fattigmansskola för allmogen och inget som attraherade de mer välbesuttna i samhället.

I takt med det offentliga skolväsendet utvecklades och förfinades för att ligga mer i tiden minskade behovet av privata skolor. Under 1900-talets mellan- och efterkrigstid tillkom inga privatskolor. Staten arbetade hårt under fem, sex decennier att föra samman den efterhand spretiga floran av alla utbildningsalternativ till en given utbildningsgång.

För övrigt försvann ordet privatskola ur svensk lagstiftning i samband med vår nuvarande skollag från 1986. Begreppet privatskola ersattes då av fristående skola.

Drevdagen – upptakten till reformen

Det som skrivit ovan känns kanske inte igen som fristående skolor som man känner dem idag. Därför ska nu några rader ägnas åt vad som lade grunden till friskolereformen – kampen i Drevdagen.

Kampen för skolan började på 70-talet men kulminerade med skolstrejken 1983-89 då kommunen och dåvarande länskolnämnden ville att skolbarnen i stället skulle ta bussen till skolan i Idre. Föräldrarna och barnen ville ha kvar sin kommunala skola i byn, och striden för skolan och glesbygden lockade sympatisörer från hela landet. Byns kamp för sin skola blev en fråga för riksdag och regering vilket ledde till den friskolereform som genomfördes i Sverige 1993.*

Friskolereformen - vad innebar den?

Under 1980-talet diskuterade man livligt i diverse motioner och propositioner om begreppet valfrihet och ett nytt statsbidragssystem. Skälet till det senare var att alla fristående (privata före 1986) skolor inte fick ta del av statsbidraget. Målet var ett generellt system som skulle ge det privata och det offentliga skolväsendet lika villkor och ge valfrihet för alla att välja skola. Det ansågs att privatskolor utan statsbidrag ledde till elevavgifter vilket enbart välsituerade familjer kunde ha råd med och detta i sig ansågs vara segregande.

Det var ”regeringen Carl Bildt” (1991-1994) som beslutade om att varje elev var värda en viss peng; skolpeng. Denna skolpeng skulle följa och följer eleven under hela skoltiden oavsett vilken skola som eleven går på.

* Drevdagens problem hot mot friskolor, Dagens Nyheter 22 maj 2004

Tillstånd och rätt till bidrag

För att en friskola ska få starta behövs dels ett tillstånd, vilket beslutas av skolverket med rätt för kommunen där skolan ska verka att yttra sig. Har skolan fått tillstånd har man rätt till bidrag, den ovan nämnda skolpengen för varje elev. Skolpengen har under åren varierat. Från början, d.v.s. 1992, skulle kommunen lämna minst 85 % av genomsnittskostnaden per elev till den fristående skolan. Ett tag var ersättningen nere i 75% för att numera vara likställd med vad kommunen lämnar för en elev i en kommunal skola.

Lästips i urval:

Gunnar Richardson (1973) *Det svenska skolväsendets historia*
Sätter in skolan i ett samhällsperspektiv

Erling Olsson (1984) *Folkundervisningen i Vännäs kommun*
Handlar precis som vad rubriken säger. Återfinns i *Vännäs kommuns historia*

Skolverket (2003) *Valfrihet och dess effekter inom skolområdet*, kap 2
Förklarar bra om det politiska arbetet om valfrihet och skolpeng.

Jonas Hellman (2000) *Det blommar i Skolsverige*
Populärskrift om friskolor

Scenshowerna på skolan	
Lå 96/97	Luciatåg med julbord
Lå 97/98	Ett julspel utifrån julevangeliet
Lå 98/99	Kalle Ankas jul
Lå 99/00	Jullåtar
Lå 00/01	Kalle Ankas jul
Lå 01/02	Julspel utifrån julevangeliet
	Barngala insamling till Plan international
Lå 02/03	Kalle Anka jul
	Musikalkväll i Astrid Lindgrens anda
Lå 03/04	Astrid Lindgrens jular
	Blandade shownummer
Lå 04/05	En julsaga byggd på Charles Dickens
	Blandade shownummer
Lå 05/06	Karl-Bertil Johanssons jul
	En tidsresa från 1500-talet till Carola

Eleverna på skolan

Avgång från 6:e klass

Läsåret 1996/1997

Burström, Per
Henriksson, Julia
Larsson, Magdalena
Lundberg, Matilda
Nygren, Mats
Wennberg, Eva-Marie
Öhrberg, Marie

Övriga

Boström, Hanna klass 2
Boström, Moa, klass 2

Läsåret 1997/1998

Ankel, Karolin
Fastevik, Pär
Oscarsson, Lars
Salomonsson, Daniel
Segerljung, Patrik
Stenborg, Björn
Widing, Freja

Övriga

Filipsson, Alexander klass 1
Filipsson, Andreas klass 1
Morrone, Mario klass 1

Läsåret 1998/1999

Bolinder, Johan
Erlandsson, Christoffer
Hennström, Anna
Henriksson, Benjamin
Lundberg, Alexander

Övriga

Boberg, Christian klass 3
Boberg, Patrik klass 2

Läsåret 1999/2000

Andersson, Ida

Bolinder, Elin
Burström, Jon
Fastevik, Hanna
Henriksson, Paula
Larsson, Viktoria
Nygren, Emelie
Näsman, Tina
Oscarsson, Lisa
Widing, Tor

Övriga

Jacobsson, David klass 3

Läsåret 2000/2001

Bolinder, Anna
Bystedt, Ida
Erlandsson, Robin
Folkesson, Anton
Henriksson, Matheus
Häggström, Charly
Hämäläinen, Ville
Larsson, Emanuel
Segerljung, Peter
Vennberg, Kristoffer
Verneresson, Lisa

Övriga

Henriksson, William klass 2
Henriksson, Cecilia klass 4
Segerljung, Camilla klass 4
Verneresson, Sara klass 2
Verneresson, Sofia klass 3

Läsåret 2001/2002

Fastevik, Linnea
Lundberg, Ofelia
Segerljung, Robin
Stenborg, Nicklas
Widing, Saga
Wiklund, Christoffer
Örnehult, Mika

Övriga

Hellgren, Petra, klass 4

Hellgren Stina, klass 3
Viding, Härje, klass 4
Viding, Vidar klass 2

Läsåret 2002/2003

Folkesson, Frida
Hansson, Madelene
Hennström, Sandra
Näsman, Christoffer

Övriga

Ankel, Mikaela klass 5
Jonsson, Linnea klass 1

Läsåret 2003/2004

Ahlberg, Jonathan
Erlandsson, Jennifer
Hennström, Pontus
Schill, Gustav
Verneresson, Kajsa

Övriga

Jonsson, Erik, klass 4
Örnehult, Mark, klass 5

Läsåret 2004/2005

Brinkeback, Anna-Sara
Fastevik, Sofia
Hansson, Tommy

Övriga

Karijord Tobias klass 1
Larsson, Johannes klass 1

Läsåret 2005/2006

Ahlberg, Emma
Bystedt, Amanda
Henriksson, Tobias
Konradson, Elina
Schill, Greta
Wiklund, Rasmus

Avgång 5 klass

Burström, Jens
Lindström, Mattias
Nordström, Nils
Smetana, Julia
Stenborg, Tobias

Avgång klass 4

Folkesson, Axel
Kroik, Leo
Schill, Albin

Avgång klass 3

Lindström, Ylwa
Lundberg, Anthonia

Avgång klass 2

Hennström, Petra
Konradsson, Arvid
Nordström, Emil
Sjöström, Maja
Winberg, Susanna

Avgång klass 1

Edholm, Minna
Erlandsson, Jonna
Gradin, William
Kroik, Joel
Solbakken, Elie
Söderlund, Arvid

Förskoleklass

Hermansson, Elin
Karlsson, Emelie
Kroik, Sam
Olofsson, Jesper
Schill, Elof
Sjöström, Erik

Styrelser genom åren

Namn	Tidsomfattning		
Andersson, Carin	jan-96	nov-98	
Boberg, Ulrika	jan-96	okt-97	
Boström, Margareta	jan-96	okt-97	
Erlandsson, Håkan	jan-96	→	⁴
Fagerqvist, Mary	jan-96	nov-02	
Fastevik, Birgit	jan-96	nov-98	²
Fastevik, Sven	jan-96	nov-00	
Larsson, Roger	jan-96	jan-01	¹
Lundberg, Ivan	jan-96	→	³
Nygren, Hans	jan-96	nov-00	
Oscarsson, Marita	jan-96	nov-99	
Sjöström, Ingegerd	jan-96	nov-98	
Viding, Göran	jan-96	nov-00	²
Filipsson, Ann-Louise	okt-97	nov-98	
Segerljung, Margareta	okt-97	nov-99	
Ankel, Kenneth	nov-98	nov-03	¹
Bolinder, Jan	nov-98	nov-00	
Folkesson, Ann-Charlott	nov-98	nov-02	
Wennberg, Thomas	nov-98	nov-00	
Fastevik, Ann-Britt	nov-99	nov-04	²
Hellgren, Anna-Bell	nov-99	nov-02	
Schill, Anita	nov-99	nov-01	
Hennström, Ulrika	nov-00	nov-02	
Johansson, Liselotte	nov-00	nov-04	
Jonsson, Mats	nov-00	nov-01	
Örnehult, Helen	nov-00	nov-02	
Bystedt, Annelie	nov-01	okt-05	
Lindström, Göran	nov-01	→	²
Olofsson, Charina	nov-01	→	
Eklund, Robert	nov-02	→	
Norqvist, Annika	nov-02	→	
Karijord, Kirsti	nov-03	okt-05	²

Namn	Tidsomfattning		
Lilja Ahlberg, Maria	nov-04	okt-05	
Smetana, Hans-Inge	nov-04	→	
Edholm, Göran	okt-05	→	
Olofsson, Jan	okt-05	→	⁴
Winberg, Anna	okt-05	utgår ht 2006	

- 1 Ordförande 1996-2000
2001-2003
2003--
- 2 Sekreterare 1996-1998
1999
2000-2004
2004-2005
2005--
- 3 Kassör 1996--
- 4 Fastighets- 1996--
drift
2005--

Skolan i press och uppsats

Tidning	Datum	Artikelrubrik
VK	1995-01-10	Vännäs satsar 13 till 30 miljoner på skolan
VF	1995-06-20	Nedläggning av skolan i Vännäs diskuterades
VK	1995-09-05	Byskolan som växer hotas av stängning
VK	1995-09-07	De demonstrerar för sin skola
VK	1995-09-08	Centerledamot hoppar av
VK	1995-09-26	Politiker ber lärare om ursäkt
VF	1995-10-02	Barnrika Hällfors slåss för skolan
VK	1995-10-04	Liten besparing lägga ner Hällfors skola
VK	1995-10-04	Svåra beslut när budgeten överskrids
VF	1995-10-05	Ja till friskola i Hällfors
VF	1995-10-28	Föräldrar uppvaktade med 600 underskrifter
VF	1995-11-14	Oenighet om Hällfors skola
VK	1995-11-14	Vill lägga ner skolan i Hällfors
VK	1995-11-20	Vännäs S kör över sina egna väljare (insändare)
VF	1995-11-20	Vännäs vill lägga ner sin bästa skola (insändare)
VF	1995-11-21	Vännäs ta lärdom (insändare)
VF (?)	1995-11-23	Det blir ingen besparing att lägga ner Hällfors skola (insändare.)
VF	1995-11-28	En månads frist för hotad skola
VK	1995-11-28	Tidsfrist för hotad skola
VK+VF	1995-12-04	Duger inte skolan i Vännäs åt era barn? (insändare)
VK+VF	1995-12-05	Föräldrar i Hällfors vad är ni rädda för? (insändare)
VF	1995-12-07	Friskola möjlighet om skolan läggs ner
VK	1995-12-07	Vi har aldrig sagt något negativt om Vegaskolan (replik)
VF	1995-12-11	Det var en gång i Hällfors skola
VF	1995-12-14	Ni har fel om sparbetandet för skolan i Vännäs
VF	1995-12-19	Byaskolan i Hällfors fick nådastöten igår
VK	1995-12-19	Hällfors skola läggs ner
VK	1996-01-22	Nu är Hällfors friskoleprojekt igång på allvar
VK	1996-04-06	Fritt fram för friskola
VK	1996-04-25	Hällfors skola kan säljas
	1996-05-30	
VK	1996-06-10	Till hösten är Hällfors en friskola
VK	1996-06-29	Auktion tryggar skolköp
VK	1996-08-12	Hällfors rustar för skolstart
VK	1996-09-04	Friskolan fick moderat besök
VK	1997-09-16	Friskola tog priset
VF	1997-10-25	Dofter som ger barnen hemkänsla
VK	1997-10-29	Jobbigt men bra för friskolan i Hällfors
VK	1998-04-28	Nämnden fick bakläxa
	1999-01-02	Skolan där alla känner alla
	1999-06-04	Bakläxa på bidrag till friskola
Västerbotten	2001-10-18	Friskola i skogen

VK	2002-02-23	Skjuts till friskola utreds
VK	2002-04-15	Hällforsbarn hyllade Astrid
VK	2003-03-01	Inget fritids i Hällfors
VK	2003-04-16	Hällforshedens skola fick inget bidrag
VK	2003-05-03	Hällforsheden får förskoleklass (friskola)
VK	2003-11-11	Föräldrarna nöjda med friskolorna
VK	2003-12-12	Friskola vill bli skattebefriad
VK	2004-03-19	Vännäs generöst mot friskolor
VK	2004-04-03	Engagerade föräldrar får skolan att gå runt
VK	2004-12-21	Ruggig julsaga lockade storpublik

Hällfors skola i fristående form har även förekommit i två akademiska sammanhang. Nämligen följande två arbeten

Examensarbeten

Charlotte Jonasson (1996) *Hällfors friskola - en fallstudie*
Handledare Lili-Ann Kling, Institutionen för matematik, teknik och naturvetenskap

Simon Miderfjäll (2005) *Vi skola starta! hur kan föräldrar ta vid när kommunen gett upp?* Handledare Owe R Hedström, Inst f företagsekonomi

Sist men inte minst, detta arbete på uppdrag av Glesbygdsverket.

Ingrid Marklund (2000) [Skolan mitt i byn 1-24](#) -diskussionsunderlag och checklista inför eventuell nedläggning av en byskola
Glesbygdsverket, Östersund

Personalen på skolan

Namn	96 Ht	97 Vt	97 Ht	98 Vt	98 Ht	99 Vt	99 Ht	00 Vt	00 Ht	01 Vt	01 Ht	02 Vt	02 Ht	03 Vt	03 Ht	04 Vt	04 Ht	05 Vt	05 Ht	06 Vt	
Peter Ericsson	Klass 5-6 pedagogisk ledare, rektor																				
Malin Karlsson	Klass 1-2																				
Elisabeth Söderlund ¹	Klass 3-4																				
Jan Hultman ²	Husfar			Ledig																	
Inger Sjöström	Textilslöjd, musik, matematik							rektor													
David Holmlund	Träslöjd																				
Stina Hedberg		Klass 1-2								Ledig	ig	1-3	Ledig								
Josephine Fahlquist		Franska																			
Elisabeth Bolinder		Husmor																			
Marie Sjöström ³			Klass 3-4								1-3	Ledig									
Morgan Jonsson						T-slöjd															
Roland Nilsson								T													
Lars Allan Olofsson								v.5-6													
Linda Vängbo ⁴									5-6	Klass 4-6							Ledig				
Björn Hansson									Träslöjd												
Camilla Engström										v.1-2											
Lotta Lind ⁵													Vik 1-3		Förskoleklass						
Ingela Strömgren																Husmor					
David Sköld																		Vik 4-6			
Elevassistenter																					
Roger Carlsson ⁶																					
Annika Nyman																					
Carina Lindström																					
Hanna Knapp																					
Magnus Holmlund																					
Emma Larsson																					
Jenny Wiklund																					
Jerker Holmlund																					
Anna-Britta Antonsson																					
Ola Carlsson																					
Laila Järpeland																					
Sofia Renman																					
Christina Eriksson																					

1. gift Danielsson 2. heter Hammarberg numera 3. född Carlsson 4. född Nylund 5. heter egentligen Ann-Charlotte 6. gift Illko